

WALTER KORPI*

Välfärdsstatens ekonomiska konsekvenser och Myrdals problem

Kommer politiska och fackliga ingripanden i marknadsprocesserna i syfte att minska ojämlikheten mellan medborgarna att minska den ekonomiska tillväxten? Det nära sambandet mellan samhällsforskningen och politiken ställer här forskarna inför vad man kan kalla Myrdals problem. Gunnar Myrdal (1929, 1972) har länge pekat på hur samhällsforskarnas värderingar längs olika vägar kryper in i deras teorier kring fördelningsfrågorna. Han ställer samhällsforskarna inför problemet, hur de skall förhålla sig i en situation där deras värderingar obevekligt påverkar deras vetenskapliga arbete.

Myrdals lösning är inte att forskarna skall avstå från att delta i den politiska debatten eller att de ängsligt skall dölja sina värderingar bakom en förment objektivitet. Han betonar i stället vikten av att forskarna klart uttrycker sina värderingar och att de blir medvetna om värderingarnas inflytande. Av Myrdals diskussion följer, att forskarna i de centrala och därmed kontroversiella samhällsfrågorna hela tiden måste empiriskt pröva sina antaganden och hypoteser för att därigenom minska värderingarnas roll för deras slutsatser. *På den som i egenskap av samhällsforskare kommer med rekommendationer till politisk handling vilar bevisbördan av att ange på vilka empiriska fakta han stöder sina förslag.*

Att debatten om samhällsforskningens objektivitetsproblem på senare år har tystnat innebär inte att Myrdals problem har lösts. Snarare kan tystnaden vara ett tecken på att en viss typ av värderingar har kommit att dominera. En påtaglig dominans för någon värderingsströmning kan – helt oberoende av strömningens

riktning – bli leda till att fakta som inte passar in i det dominerande synsättet avfärdas medan företeelser som verkar stödja detta synsätt accepteras utan tillräcklig kritik.

På åttiotalet har som bekant den marknadsliberala hypotesen, att politiska och fackliga ingripanden i marknadsmekanismerna och en minskande ojämlikhet försämrar effektiviteten och dämpar tillväxten, haft en klar dominans i den samhällsvetenskapliga likaväl som i den allmänpolitiska debatten. Med utgångspunkt i detta synsätt har också många svenska samhällsforskare kommit med rekommendationer för politisk handling, alltifrån krav på att daghemmen bör privatiseras till förslag om att grundlagen bör ändras så att riksdagens finansmakt beskärs. För forskningen likaväl som för samhällspolitiken är det därför av stor vikt att vi klargör i vilken utsträckning den marknadsliberala hypotesen har stöd i fakta.

I min artikel i Ekonomisk Debatt (3/1985) hävdade jag att det inte finns ett hållbart empiriskt underlag för den allmänna formuleringen av den marknadsliberala hypotesen. Jag jämförde där den ekonomiska utvecklingen i 18 OECD-länder över tid men fann inte skillnader som stödde den marknadsliberala hypotesens förväntningar.

Simuleringsmodeller som tankeexperiment

Lindbeck ställer sig mycket kritisk till den form av empiriska, jämförande undersökningar som jag gjort. Samtidigt pekar han

* Walter Korpi är professor vid Institutet för social forskning,

på en typ av studier som han kallar "modern empirisk forskning" och som han bedömer vara den mest lovande vägen för att, som han uttrycker det, utreda sambandet mellan "reglerings-, välfärds- och skattepolitiken" på den ena sidan och ekonomisk tillväxt på den andra. De studier Lindbeck här refererar till är en typ av matematiska modeller med vilka man kan simulera effekterna av olika typer av åtgärder.

Vad har nu sådana matematiska simuleringsmodeller att säga i den fråga som vi här diskuterar, nämligen om reglerings-, välfärds- och skattepolitiken minskar ekonomisk tillväxt eller inte? Lindbecks tanke att de skulle vara det kanske mest lovande sättet att empiriskt pröva denna hypotes kan inte accepteras. Simuleringsstudier av det här slaget är inte empiriska hypotesprövningar. I stället är de strängt formaliserade tankeexperiment, som kan användas för att generera hypoteser samt för att precisera hypotesernas innebörd och konsekvenser.

Resultaten av simuleringarna beror på vilka antaganden modellerna är byggda på och vilka uppgifter vi matar in i dem. Avgörande här är vilken information vi för in i modellerna om hur människornas handlande kommer att påverkas av skatteförändringar. Om vi utifrån tidigare empiriska studier och teoretiska överväganden anser oss kunna anta, t ex att skatteökningar minskar arbetskraftsutbudet eller leder till att arbetskraft och kapital flyttas från den beskattade men effektiva sektorn till den mindre effektiva obeskattade sektorn, kan resultaten från simuleringarna sedan inte användas som belägg för riktigheten i de orsakssamband vi matat in i modellen. Simuleringarna blir alltså inte några empiriska prövningar av hypoteser om orsakssamband. Som formaliserade tankeexperiment har de matematiska modellerna däremot en mycket viktig roll i konstruktionen och utvecklingen av teorier.

För att simuleringarnas resultat skall bli

ett led i en empirisk prövning av hypoteser om orsakssamband måste vi dock enligt accepterade vetenskapsteoretiska principer jämföra den av simuleringsmodellen förutsagda utvecklingen med verkligheten.

Att se simuleringsmodeller som den mest lovande typen av *empirisk* forskning för att pröva hypoteser om reglerings-, välfärds- och skattepolitikens effekter på ekonomisk tillväxt kan ses som ett exempel på bristande kritik i accepterandet av företeelser som passar in i det dominerande synsättet. Alla studier av den här typen som Lindbeck anför verkar nämligen med råge bekräfta den marknadsliberala hypotesens förväntningar.

Shovens simuleringsstudie visar att skattesystemet i USA i effektivitetsförluster kostar den genomsnittlige löntagaren \$1.50–1.75 per inbetald skattedollar. Om detta skriver Lindbeck: "Kostnaderna kan väntas vara betydligt större i Sverige. Att så är fallet *framgår* (min kursiv.) också av ett par nyligen genomförda studier av Charles Stuart och Ingemar Hansson (Hansson 1984)" (sid. 212). Enligt Hansson skulle en ytterligare skattekrona på löntagarinkomst i Sverige kosta så mycket som 3–7 kronor i effektivitetsförluster eller en minskning av BNP med en procentenhet.

"Ett stort antal nya studier med moderna metoder ger liknande höga siffror", skriver Lindbeck (s. 212). Enligt Browning och Johnson kostar i USA varje dollar som skattevägen omfördelas till de två lägsta femtedelarna på inkomstfördelningen inte mindre än \$9.51 för inkomsttagare i de tre högsta femtedelarna, när man tar hänsyn till de samhällsekonomiska effektivitetsförlusterna. Och Jorgensen visar att BNP i USA skulle stiga med 26 % om kapitalbeskattningen ersattes med en allmän löne- eller konsumtions-skatt.

Lindbecks reaktion på Jorgensens resultat förtjänar att återges ordagrant: "Personligen är jag överraskad över att

en faktor (min kursiv.) skulle kunna betyda så mycket. Det finns nämligen *tusentals* (min kursiv.) andra snedvridande effekter av skattkilar inom *marknadssektorn*, som påverkar allokering av arbetskraft och kapital, rörligheten på arbetsmarknaden, arbetsintensiteten, nyföretagandet, valet mellan produktion och finansiell spekulation" (sid. 213).

I sitt förhållningssätt till simuleringsmodellerna växlar Lindbeck från att på en rad markera en viss kritisk distans till att på en annan rad påstå att simuleringarna visar hur det är i verkligheten. Men simuleringarnas resultat måste ses som specificeringar och kvantifieringar av den marknadsliberala hypotesens prediktioner. Som framgår av ovanstående genomgång väntar sig hypotesens förespråkare tusentals snedvridande och effektivitetsminskande effekter av vilka i varje fall några skall vara mycket starka, så starka – såvida de inte är second-best – att de ensamma t ex i Sverige kan minska den årliga BNP-ökningen i storleksordningen 30 %. *Om den marknadsliberala hypotesen är riktig borde det därför vara förhållandevis lätt att spåra dessa entydiga och mycket kraftiga negativa effekter också i verkligheten.*

Metodproblem

Lane och Ersson skriver att komparativa länderanalyser av det slag jag gjort förlorar i empirisk bärkraft därför att under perioden 1961–83 var variationen i tillväxt över tid större än variationen mellan länder. Men variationerna över tid handlar delvis om konjunktursvängningarnas effekter och dem kommer vi alltid att få dras med. Att dessa varit stora efter 1961 pekar ju bara på det självklara – att den viktigaste faktor som påverkat västländernas tillväxttakt sedan 1961 är den djupa internationella ekonomiska kris som började 1973–74. I jämförande studier av olika länder ser man den politik som förts i de olika länderna som "naturliga experiment", i vilka man kan studera effekterna

av olika politiska lösningar och åtgärder. Då blir den avgörande frågan i stället om det finns tillräckliga variationer i politiken mellan länderna, så att man verkligen kan tala om olika experiment. Skillnaderna i politik mellan länderna måste sägas vara betydande.

Alla empiriska studier av samhällsliga orsakssamband möter mycket allvarliga metodologiska problem. När det gäller komparativa studier är det bl a urvalet av länder, urval och operationalisering av variablerna samt valet av analysmetoderna som är problematiska.

Urval av länder. Valet av observationsenheter måste givetvis bestämmas i förhållande till frågeställningarna. För det problem som är aktuellt i den samhällspolitiska debatten i Sverige – Hotar välfärdspolitiken samt politiska och fackliga ingripanden den ekonomiska tillväxten? – bör vi jämföra Sverige med länder som på det hela taget är lika oss med avseende på politiska institutioner och ekonomisk utvecklingsnivå. Jag har därför koncentrerat mig på 18 OECD-länder, som under efterkrigstiden haft ett demokratiskt styrelsesätt, från Australien, Nya Zeeland och Japan via Västeuropa till USA och Kanada. I motsats till Lane och Ersson menar jag att i den här aktuella frågan är det inte lätt att stödja sig på erfarenheterna från pygméstaterna Luxemburg och Island eller från Spanien, Portugal, Grekland och Turkiet, som periodvis varit eller är diktaturer. Det är också tveksamt om man kan föra in länderna i tredje världen och Östeuropa i den svenska samhällspolitiska debatten. *Om de stora skillnader, som under efterkrigstiden funnits mellan ovannämnda 18 länder med avseende på beskattning, offentlig sektor och välfärdspolitiska system, inte avsatt iakttagbara spår i förväntad riktning i deras ekonomiska utveckling förlorar den marknadsliberala hypotesen i trovärdighet och därmed i kraft som vägledning för vårt politiska handlande.*

Lindbeck avfärdar resultaten från mina

länderjämförelser bl a med hänvisning till en studie av Mardsen (1983), som kommit till "slutsatsen att en *ökning* av ett lands skattekvot med en procentenhet *minskar* BNP-tillväxten med inte mindre än 0,36 procentenheter" (sid. 211). Bland världens ca 170 stater har Mardsen valt ut tjugo länder så att han på olika inkomstnivåer parvis kan jämföra högskatte- och lågskatteländer. Han finner att under perioden 1970–79 har i vart och ett av hans jämförelsepar lågskatteländet haft en mycket högre tillväxt än högskatteländet. I genomsnitt har lågskatteländernas tillväxt varit *mer än sex gånger högre* än tillväxten i högskatteländerna. Detta måste vara ett av samhällsforskningens allra starkaste samband!

Men Mardsen säger ingenting om hur han valt ut sina hög- respektive lågskatteländer. Urvalet synes inte ha gjorts slumpmässigt utan kan ha påverkats av kännedom om ländernas tillväxttakt.

Eftersom Mardsen inte säger något om hur urvalet skett är hans rapport ett exempel på hur "passande" resultat blir accepterade utan tillräcklig kritisk granskning.

Variabler och operationalisering. Valet av variabler och mått på dessa begränsas här av tillgången på tillförlitlig statistik. För att öka chanserna att få fram några av de starka negativa samband, som den marknadsliberala hypotesen förutsäger, valde jag att ta med i stort sett alla rimliga och tillförlitliga data som nu finns att få tag i.

Med motiveringen att regeringarnas partifärg inte behöver säga något om den faktiskt förda politiken kritiserar Lindbeck mig för att jag också sett på sambandet mellan partistyrka och tillväxt. Som mått på *potential* för marknadsingripanden använde jag fem olika indikatorer på vänsterpartiernas och fackföreningarnas styrka. Men eftersom jag också tagit med tillgängliga indikatorer på den förda politikens faktiska konsekvenser i form av den offentliga sektorns storlek (nio olika

mått) samt skatternas nivå och progressivitet (sex mått) är Lindbecks kritik obefogad. Indikatorerna på potential för marknadsingripanden ger en chans att fånga upp aspekter som inte återspeglas i de övriga måtten men som skulle kunna vara av betydelse enligt den marknadsliberala hypotesen.

För att minska inflytelserna på tillväxttakten av de skillnader som funnits mellan länderna i deras utgångslägen inför de olika tidsperioderna, har jag kontrollerat för inflytandet från två av de viktigaste direkta tillväxtkällorna som bl a Denison pekar på, nämligen potentialen för teknologioverföring och potentialen för överföring av arbetskraft från jordbruket till de mera produktiva sektorerna. Också Lane och Ersson kommer fram till att man bör ta hänsyn till dessa faktorer.

Men när Lane och Ersson som mått på intressegruppernas inflytande i ett land utifrån Mancur Olsons teorier om "institutionell skleros" använder en indikator konstruerad av Olsons medarbetare Choi [1983] undrar jag om de verkligen vet vad de gör. Den institutionella sklerosen uppkommer enligt Olson genom att intressegrupperna i ett land slåss om hur kakan skall fördelas på ett sådant sätt att kakans tillväxt samtidigt minskar. Chois mått på den institutionella sklerosen är fantasi-fullt för att inte säga fantastiskt. Han antar att sklerosen från en startpunkt ett visst år gradvis tilltar över tid men minskar genom bl a krig, ockupationer och perioder med diktatur.

En avgörande fråga blir nu när vi skall anta att startskottet för intressegruppernas tillväxt smälldes av i de olika länderna. Var det i Sverige t ex i samband med skrävasendets uppkomst på medeltiden, var det under frihetstiden efter 1720 års grundlag, i samband med 1809 års regeringsform, under industrialismens genombrott på 1870-talet eller skedde det i samband med den politiska demokratins och organisationsrättens införande vid tiden för det första världskriget? Liknande

frågor, omöjliga att besvara på ett acceptabelt sätt, kan ställas för varje land. Men Choi väljer sina startpunkter så att England får över 300 år på sig medan Japan får ett hundratal år och de övriga länderna kommer där emellan.

Om vi skall ha användning av Chois index måste man kunna belägga att det har någon form av validitet, dvs att det verkligen mäter intressegruppernas styrka i de olika länderna. Men varken Choi eller någon annan som använt hans indikator har bytt sig om detta. Chois index har nämligen en annan fantastisk egenskap: det visar exceptionellt starka negativa samband med ekonomisk tillväxt i de 18 länder jag här diskuterat. Däremot har det inte samband med andra rimliga mått på intresseorganisationernas styrka i ett land, t ex den fackliga organisationsgraden under efterkrigstiden (Korpi [1985]). Också Abramovitz [1983] och Pryor [1983] har kritiserat Olson-Chois begrepp och mått.

Analysmetoder. Lindbeck kritiserar mig därför att jag i den statistiska analysen inte använt mig av de nu konventionella analyspaketen t ex för multipel regressionsanalys med flera oberoende variabler. På nästa rad erkänner Lindbeck dock själv att sådana metoder i det här sammanhanget skulle stöta på svåra problem, bl a i form av få frihetsgrader och multikollinearitet. Just av de skäl som Lindbeck pekar på har jag begränsat mig till att i regressionsanalyserna bara ta med två oberoende variabler i taget. Om man här för in mer än ett par oberoende variabler i regressionskvationerna tappar man snart greppet om vad resultaten egentligen innebär.

Det finns åtminstone två principiella problem i sådana här orsaksanalyser vid icke-experimentella undersökningar. Den ena typen av problem gäller för alla slag av icke-experimentella studier och hänger ihop med att vi där inte kan hålla alla "störande" faktorer under kontroll. När man t ex fann att rökare statistiskt sett fick cancer oftare än icke-rökare

uppstod diskussionen, om det verkligen var rökningen som orsakade den höjda cancerfrekvensen, eller om det kunde finnas andra skillnader mellan rökare och icke-rökare som förklarade skillnaderna i cancerfrekvens.

Den andra typen av problem uppträder bl a i jämförande länderanalyser och uppkommer genom att vi bara har ett fåtal länder (här 18) men en uppsjö av faktorer som visar på skillnader mellan länderna. Vi kan då hamna i den situationen att vi får ett överdeterminerat samband mellan vår beroende variabel och flera oberoende variabler, t ex så att skillnaderna i tillväxttakt mellan länderna har samband med flera andra skillnader mellan länderna. Vi kan då inte på statistisk väg välja vilken av dessa faktorer vi skall tolka som "orsaken" till skillnaderna i tillväxttakt.

Dessa problem skulle här dock uppträda på allvar först om vi finner ett starkt negativt samband mellan tillväxttakt och andra faktorer bland våra länder. Jag har därför börjat med att undersöka om det går att finna de påtagliga negativa samband som den marknadsliberala hypotesen förutsäger mellan på den ena sidan ekonomisk tillväxt och på den andra sidan skatter, offentlig sektor, välfärdspolitik m m. Men trots att jag i studien tagit med i stort sett alla tillgängliga och rimliga faktorer av den typ som den marknadsliberala hypotesen ser som relevanta, vägrar de starka negativa sambanden envist att materialiseras. I stället finner vi noll-samband och i vissa fall påtagliga positiva samband.

Med mera förfinade statistiska metoder skulle det självklart gå att mjölka ut mera information från siffrorna om variationer över tid än vad jag här hunnit göra. Men för den marknadsliberala hypotesens försvarare räcker det inte med att kritisera mina statistiska metoder. *De måste göra sannolikt att andra metoder skulle kunna upptäcka kompenserande eller motverkande orsaksfaktorer, som skulle kunna förvandla nollsambanden till starkt*

negativa samband och helst byta tecken på de positiva sambanden. Att detta är möjligt kan givetvis inte uteslutas men bör nog inte betraktas som en lätt uppgift.

Japan. Med så få observationer som det här handlar om kan man överhuvudtaget inte mekaniskt använda traditionella statistiska analysmetoder. Detta gäller redan för tolkningen av bivariata regressions- eller korrelationskoefficienter, alltså mått på sambanden mellan två variabler. En linjär regressionskoefficient tolkas ju så, att när den oberoende variabeln förändras så förändras den beroende variabeln med av regressionskoefficienten angiven takt och riktning. Att sambandet är linjärt innebär att förändringen är densamma oavsett vilken nivå av den oberoende variabeln vi rör oss på.

Men med få observationer får varje enhet en så stor vikt att denna innebörd av koefficienterna lätt förvanskas om linearitetsantagandena inte håller. Därför måste det i analysrutinerna här ingå t ex att man plottar observationsenheterna för att se efter om linearitetsantagandet verkar hålla. Här visar det sig att Japan med sin kombination av hög tillväxttakt och bl a en liten offentlig sektor inte passar in i sambandsmönstret för de övriga 17 länderna. Medan det bland de 17 länderna kan finnas ett hyfsat linjärt samband av ett visst slag bryts det linjära mönstret när vi för in Japan. Inte bara regressionskoefficienternas storlek utan också tecken kan förändras (Korpi [1985]). Jag har därför uteslutit Japan, inte från analysen och diskussionen utan från de statistiska beräkningarna. Detta har jag dock inte gjort, som Lane och Ersson tror, därför att Japan har en extremt hög tillväxttakt. Anledningen är i stället att sambandsmönstret i det fall Japan inkluderas inte kan återges med linjära koefficienter. Den grundläggande förutsättningen för en linjär regressionsmodell är alltså inte uppfylld.

Frågan om fallet Japan skall anses stödja den marknadsliberala hypotesen kan

här inte avgöras på statistisk väg. Vi får i stället på andra vägar undersöka om den snabba japanska tillväxten har kommit till stånd enligt den modell som den marknadsliberala teorin förespråkar. Såvitt jag kan se avviker det nära samarbetet mellan staten och näringslivet i Japan på ett avgörande sätt från vad marknadsliberalerna ser som sitt ideal.

Det är nu inte bara Lane och Ersson som slarvat med det statistiska grundarbetet när de för in Japan bland övriga OECD-länder och hävdar att jag har fel i mina beräkningar. När Lindbeck skriver att "många andra tvärsnittsstudier kommit till slutsatsen att det råder ett mycket starkt negativt samband mellan skatetryck och ekonomisk tillväxt" (sid. 211) är det såvitt jag kunnat se i samtliga fall studier där Japan ingår i urvalet av länder. Också här har vi ett exempel på hur resultat som passar in de dominerande föreställningarna accepteras utan tillräckligt kritisk granskning.

När Lane och Ersson använder acceptabla indikatorer och håller sig till länder som mest liknar Sverige i institutionella avseenden och i utvecklingsnivå kommer de fram till samma resultat som jag (jämför kolumnerna N=18 och N=17 i deras tabell 3). Bland de 17 länderna återfinns inte de av den marknadsliberala hypotesen förväntade sambanden.

Marginella och institutionella välfärdsstater. Problemen med att använda de konventionella statistiska analysmetoderna i komparativ forskning är så pass allvarliga att man med fördel kan komplettera statistisk analys med specialstudier, där man jämför små grupper av länder som i vissa avseenden är lika men som skiljer sig åt i fråga om en variabel man är särskilt intresserad av. Ofta är mönstren i sambanden mellan variablerna intressanta än de koefficienter som sammanfattar dem. Att antalet länder är litet underlättar sådana här vaxlingar mellan kvantitativ och kvalitativ analys. Eftersom länderna är olika i så många avseenden kan

man dock aldrig "konstanthålla" alla övriga relevanta variabler.

Jag gjorde ett försök att belysa konsekvenserna av olika typer av socialpolitik genom att jämföra mindre och medelstora rika länder, som har byggt sin välfärdspolitik efter helt olika modeller. På den ena sidan tog jag Sverige, det land som har den mest utpräglade institutionella socialpolitiken med generella, skattefinansierade program och mycket "rundgång" av en typ den marknadsliberala hypotesen ser som särskilt negativ för ekonomisk tillväxt. På den andra sidan tog jag Schweiz, Kanada, Australien och Nya Zeeland, som har en utpräglad marginell socialpolitik med bl a behovs- eller inkomstprövade program och en stor privat försäkringssektor, något som den marknadsliberala teorins förespråkare rekommenderar.

Den fråga jag ställde var om den ekonomiska utvecklingen i Sverige under efterkrigstiden mätt i BNP-tillväxt släpat efter utvecklingen i de fyra andra länderna på det sätt som den marknadsliberala hypotesen förväntar sig. Min slutsats var att om vi gör en sådan jämförelse "finner vi dock inte den väntade eftersläpningen" (sid. 200). Lindbeck säger att jag betraktar den något snabbare ekonomiska utvecklingen i Sverige än i Nya Zeeland och Australien "som ett tecken på att en generell ("institutionell") socialpolitik är *mer förmånlig* (min. kursiv.) än en selektiv ("marginell") socialpolitik ..." och kritiserar sedan den tolkning han själv lagt i min mun. Jag begränsade mig till att hävda att vi inte kan belägga de av den marknadsliberala hypotesen förväntade negativa effekterna. Lindbeck påstår att jag hävdar mycket mer, nämligen att effekterna är positiva.

Medan Lindbeck inte tycks notera att Sverige trots sin typ av socialpolitik varken släpat efter Schweiz eller Kanada i ekonomisk utveckling angriper han mig för att jag överhuvudtaget tagit med Australien och Nya Zeeland i samman-

hanget, eftersom dessa länder fört en protektionistisk handelspolitik.

Nu råkar det dock förhålla sig så att dessa två länder av alla faktiskt har en form av marginell socialpolitik som kommer allra närmast det marknadsliberala idealet. Bl a har socialförsäkringarna där längre och mer än i de andra länderna varit inkomstprövade och riktade till de lägre inkomsttagarna. Därför var det av ett visst intresse att också ta med dessa två länder vid sidan av de övriga. Man kan, som Lindbeck tycks göra, hävda att de positiva konsekvenserna av en marginell välfärdspolitik motverkats av protektionismen i Australien och Nya Zeeland. Det återstår dock att förklara varför dessa väntade positiva effekter inte heller visat sig i Schweiz eller Kanada. Återigen vilar bevisbördan på den marknadsliberala hypotesens talesmän.

Vad gäller debatten?

Den här debatten gäller om den marknadsliberala hypotesen har ett sådant stöd i empiriska fakta att samhällsforskarna kan ta den till grund för politiska rekommendationer på det sätt som de nu ofta gör. Jag kan inte finna att så är fallet. De studier som hittills gjorts av marknadsingripandenas effekter på de direkta tillväxtkällorna har inte kunnat belägga de kraftiga negativa effekter som hypotesen förutsäger. En alldeles färsk OECD-studie säger t ex att "... the weight of the evidence is too small to support the general proposition that the tax system is undermining the work ethic" (Saunders och Klau [1985, sid 20]).

Den långsiktiga ekonomiska utvecklingen i västländerna kan inte utan besvarande många undantag bringas i överensstämmelse med hypotesen. Samma slutsats kommer ekonomhistorikern Angus Maddison till. I en analys av välfärdsstatsutvecklingen och den ekono-

miska effektiviteten i sex länder 1883–1983 säger han: "On the macroeconomic level, there is no clear evidence that the growth of the welfare state has had adverse effects on economic performance" (Maddison [1984, sid 77]). Lindbecks argument att de förväntade negativa effekterna under efterkrigstiden mer än uppvägts av borttagandet av internationella handelshinder försvagar den marknadsliberala hypotesen som vägledning för politiskt handlande, eftersom frihandel ju kan kombineras med olika skattenivåer, välfärdspolitiska modeller, etc. Jämförande studier av den ekonomiska utvecklingen i de västländer, som i institutionella förhållanden och ekonomisk utvecklingsnivå mest liknar vårt land, ger inte heller stöd för hypotesen. Om det funnits negativa effekter har de i så fall kompenseras av andra och positiva effekter. Antagandena att lagstiftning och solidarisk lönepolitik lett till att den svenska arbetsmarknaden förlorat sin flexibilitet har inte kunnat empiriskt beläggas (Åberg [1984], Korpi och Åberg [1985] Kapitel 2).

Forskare som t ex Lester C. Thurow [1981, 1983] ifrågasätter mycket av den marknadsliberala hypotesens teoretiska grundvalar och empiriska prediktioner. De alarmistiska teorier om skatternas och välfärdsstatens starkt negativa effekter, som Lindbeck tycks acceptera utan frågor angrips av Burtless och Haveman [1985].

Ett historiskt sett vanligt argument bland den marknadsliberala hypotesens förespråkare har varit, att även om de förutspådda kraftiga negativa effekterna ännu inte har inträffat kommer de att uppträda inom en inte alltför avlägsen framtid. Också Lindbeck väljer det argumentationssättet. Mot bakgrund av att så många lysande talesmän för den marknadsliberala hypotesen de senaste hundra åren använt den strategin skulle man vilja tillråda viss försiktighet i sammanhanget. Som underlag för rekommendationer till politisk handling är farhågor för framtiden också sådant som kläder profeter och

spåmän bättre än professorer och forskare.

Detta hindrar förstås inte att den marknadsliberala hypotesen så småningom kan visa sig vara riktig. Mera sannolikt är kanske att en del av de marknadsingripanden vi här diskuterar har tillväxthämmande effekter medan andra inte har det, och att åtgärdernas utformning kan vara av betydelse för vilka effekterna blir. Att empiriskt studera effekterna av olika åtgärder är en viktig uppgift för samhällsforskarna.

Självklart gäller också att tidigare utvecklingstendenser när som helst kan brytas. I Sverige har vi särskild anledning att vara uppmärksamma på möjliga trendbrott eftersom vi på gott eller ont leder utvecklingen på här diskuterade områden. Men ändå gäller regeln att den samhällsforskare, som kommer med rekommendationer till politisk handling, också måste kunna peka på empiriska fakta som stödjer hans rekommendationer. Varken Lindbeck eller Lane och Ersson har kunnat peka på sådana empiriska belägg.

Forskarsamhället liksom samhället i övrigt måste också öppna ögonen för hur allvarliga Myrdals problem är i det här sammanhanget. När det galler fördelningsfrågorna blir gränsen mellan vetenskap och politik ovanligt lätt att passera. Detta gäller givetvis helt oberoende av vilka värderingar forskaren har. Vi har alla starka skäl till ständig självvranssakan. Men de som företräder den i forskarsamhället dominerande uppfattningen borde låta välbefinnandet i den positionen störas av insikten om de i någon mån större risker som det dominerande synsättet – oberoende av riktningen – alltid är förknippat med.

Referenser

- Abramovitz, M. [1983], "Notes on international differences in productivity growth rates". D. C. Mueller (red.) *The Political Economy of growth*. Yale University Press, New Haven.

- Burtless, G. och Haveman, R. [1985], "Taxes, transfers, and labor supply: The evolving views of U.S. economists". Uppsats presenterad på *41st Congress of the International Institute of Public Finance*, Madrid.
- Choi, K. [1983], "A Statistical Test of Olson's Model". D. C. Mueller (red.) *The Political Economy of Growth*. Yale University Press, New Haven.
- Hansson, I. [1984], "Marginal Cost of Public Funds for Different Tax Instruments and Government Expenditures", *Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 86, no. 2.
- Korpi, W. [1985], "Economic growth and the welfare state: Leaky bucket or irrigation system?", *European Sociological Review*. Vol. 1, no. 2 (under tryckning).
- Korpi, W. och Åberg, R. [1985], *Marknad eller politik? LO Offentliga samtal*, Stockholm.
- Maddison, A. [1984], "Origins and impact of the welfare state, 1883-1983", *Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review*, no. 148, March.
- Mardsen, K. [1983], "Links between Taxes and Economic Growth. Some Empirical Evidence", *World Bank Staff Working Papers*, no. 605.
- Myrdal, G. [1929, 1972], *Vetenskap och politik i nationalekonomi*. Rabén och Sjögren, Stockholm.
- Pryor, F. L. [1983], "A Quasi-test of Olson's Hypotheses". Sid. i D. C. Mueller (red.) *The Political Economy of Growth*. Yale University Press, New Haven.
- Saunders, P. och Klau, F. [1985], *The Role of the Public Sector*. OECD, Paris.
- Thurow, L. C. [1981], "Equity, Efficiency, Social Justice and Redistribution". i OECD: *The Welfare State in Crises*. OECD, Paris.
- Thurow, L. C. [1983], *Dangerous Currents. The State of Economics*. Random House, New York.
- Åberg, R. [1984], "Market-independent income distribution: Efficiency and legitimacy". J. H. Goldthorpe (red.), *Order and Conflict in Contemporary Capitalism. Studies in the Political Economy of Western European Nations*. Oxford University Press, Oxford.